

Dagthema: 'Tekenen van meeleven'

Overweging 25 februari 2018 – Jan Meijer

Lector: Gerrard Boot

Uitreiking van de PAX Vredesduif, 25 februari 2018 aan Nikki Mousset

"... Als voorbeeld voor een persoon die in verzet komt staat de Dokwerker voor mij als voorbeeld. Toch denk ik daarbij direct aan Eberhard van der Laan die op eigen wijze stond voor rechtvaardigheid en liet zien dat de eigen toepassing van regels ook goede regels kunnen zijn, gebaseerd op rechtvaardigheid. Regelmatig met de "kom maar op" houding van de Dokwerker. Zijn lijfspreuk was die van Mandela: 'Ik leerde dat moed niet de afwezigheid is van angst, maar het overwinnen ervan' ..."

Eerste lezing: Marcus 7: 1-9

Tweede lezing: Slot van de toespraak van Eberhard van der Laan bij de herdenking van de Februaristaking op 25 februari 2016

Openingsgebed

Din-ibn al-Arabi(1165-1240)

Mijn hart staat open voor elke vorm.
Het is een weide voor gazellen,
een klooster voor christelijke monniken,
een tempel voor afgodsbeelden,
de Ka'aba van de pelgrim,
de kleitabletten van de Tora
en het boek van de Koran.
Ik beoefen de religie van de Liefde.

Inleiding en welkom

Een hele goede morgen. Welkom in de Duif. Deze viering is anders samengesteld dan de regels die we met elkaar als vanzelfsprekend hanteren. We zingen dan met elkaar zes of zeven liederen, omdat het koor er dan is en Irina ons op de piano begeleidt. En we beginnen dan met het openingslied. Dat is geen wet maar wel een regel die er gewoon is.

Afwijken van regels

Een andere regel is dat de teksten van het leesrooster op de maandagavond worden besproken en tijdens de viering worden gelezen. In mijn overweging wil ik duidelijk maken waarom ik van die regel ben afgeweken. Hopelijk kan de liturgiegroep daarmee leven. In de nu door mij gekozen tekstlezing waarin kritiek op de farizeeën en wetsdienaren door Jezus ter sprake komt gaat het ook om het hanteren van de regels. Wat wel en niet zou mogen en hoe daar mee te leven.

De andere tekstlezing is het slot van de toespraak die Eberhard van der Laan bij de herdenking van de Februaristaking op 25 februari 2016 hield. Vandaag is het dus ook de dag waarop de Februaristaking wordt herdacht en daarmee het feit dat een grote groep arbeiders niet kon leven met de wetten en regels om Joden te deporteren en daartegen in verzet kwamen.

De slotgedachte wordt door de vertegenwoordiger van het Verzetsmuseum Junior gelezen. In dit museum wordt aan jonge mensen duidelijk hoe mensen in de oorlog met regels en wetten en de omstandigheden moesten leven. Aan dit museum reiken we vandaag de vredesduif uit en Nikki Mousset heten we hierbij van harte welkom.

Ook een speciaal welkom aan Niels de Jong die voor ons de piano intermezzi van Brahms zal spelen en ons zo de gelegenheid geeft te luisteren naar de mooie muziek, die in plaats van de liederen komt. En ons zo momenten van bezinning kan geven.

En natuurlijk een bijzonder welkom aan jullie die gekomen zijn voor deze viering in onze mooie Duif. Hoe vaak je hier komt, wat je achtergrond ook is en wat de reden van je komst ook is. Iedere week komen we hier bij elkaar in onze zoektocht naar elkaar, het leven zoals Jezus bedoelde en de overeenkomsten in ieders geloof of overtuiging. In de hoop elkaar te begrijpen en onze verschillen die er zijn te accepteren.

Fijn dat Gerrard met mij wil voorgaan. Welkom allemaal bij deze viering. Zullen we nu gaan staan om het welkomstlied te zingen.

Wij wensen onszelf een mooie viering.

Welkomstlied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Dit huis vol mensen,
weet jij wie het zijn ?
Ik mag het hopen.
Heb jij ons geteld,
ken jij ons bij name ?
Dan ben je de Enige.

Gebed om vergeving

“Wie anderen niet kan vergeven,
maakt de brug kapot,
waar je zelf nog overheen moet”.
Dag na dag proberen wij elkaar gelukkig te maken.
Dag na dag proberen wij veel goede wil op te brengen,
Soms lukt het ons, soms ook niet.
Steeds proberen we eerlijk te leven,
tegenover onszelf, tegenover de ander,
maar niet altijd slagen wij daarin.

Leer ons over de zwakheden van anderen heen te stappen en altijd opnieuw te blijven geloven in de goede bedoelingen van de ander.
Leer ons goed te zijn en laat vergeving duidelijker worden in onze vergeving aan elkaar.
En bruggen blijven bouwen naar elkaar.
Amen.

Bezinning

“Geen tijd voor bezinning hebben is geen tijd hebben om te kijken waar we heen gaan omdat we het te druk hebben met er te komen”.

Antonin Sertillanges Frans filosoof en schrijver 1863-1948

Intermezzo - Niels de Jong speelt Brahms

Eerste lezing: Marcus 7: 1-9

Kritiek op Farizeeën en wetsleraren

Er kwamen een paar farizeeën en wetsleraren uit Jeruzalem bij Jezus.

Zij zagen dat sommige leerlingen van Jezus gingen eten zonder eerst hun handen te wassen. En dat vonden ze verkeerd.

Want de farizeeën wassen altijd hun handen voor het eten. Dat doen trouwens alle Joden. Het is een gewoonte die bij hen al eeuwen lang bestaat.

Als ze op de markt zijn geweest, wassen zij zich eerst. Pas daarna gaan ze eten.

Ze houden zich ook aan allerlei andere regels. Zoals het afspoelen van bekers, kruiken en schalen.

De farizeeën en wetsleraren vroegen aan Jezus: “Waarom houden uw leerlingen zich niet aan de regels? Waarom wassen zij hun handen niet? Ze eten met onreine handen!”

Jezus antwoordde: “Wat zijn jullie schijnheilig! In het boek Jesaja staan woorden van God die precies over jullie gaan:

“Deze mensen eren mij met mooie woorden. Maar in hun hart willen ze niets met mij te maken hebben.

Wat heb ik aan hun eerbied? Ze vertellen niet wat ik wil, maar maken hun eigen regels.”

Jezus zei tegen de farizeeën en wetsleraren: “Jullie schuiven de regels van God aan de kant. En jullie houden je aan regels van mensen.

Jullie zijn er goed in om Gods regels af te schaffen! Zo kunnen jullie dan je eigen regels maken.”

Tweede lezing

Slot van de toespraak van Eberhard van der Laan bij de herdenking van de Februaristaking op 25 februari 2016: “Daarom is Amsterdam een stad met twee zielen in de borst. De Februaristaking mag Amsterdammers trots stemmen, maar enkel als het leed van de joden in en na de oorlog nooit vergeten wordt.”

Die trots is ook vandaag gebonden aan medemenselijkheid. Als de stakers empathie toonden onder het juk van terreur, dan moeten wij nu zéker in de bres springen voor een ander, in volle vrijheid. Anders is onze trots op de stakers misplaatst.

Dat plichtsbesef is het minste eerbetoon waar de stakers recht op hebben. Moge een ieder in Nederland die overtuiging weerspiegeld zien in deze herdenking, ook al duurt die maar een uurtje, ook al is die maar “een korte manifestatie”.

Maar soms is een korte manifestatie lang genoeg, zodat niemand zich in de steek gelaten voelt. Dát hebben de Februaristakers ons geleerd”.

Overweging

Het is vandaag zevenenzeventig jaar geleden dat de Februaristaking plaats vond. Het enige massale, openlijke protest tegen de Jodenvervolging in Europa.

Aanleiding was de razzia waarbij vierhonderdzeventwintig Joodse mannen werden opgepakt. Er werd door de arbeiders gestaakt uit solidariteit met hun medeburgers. Tienduizenden Amsterdammers staakten mee. De actie sloeg over naar de Zaanstreek, Kennemerland, Utrecht, Hilversum en Weesp. Als teken van meeleven en als teken van solidariteit en het opkomen voor de ander.

Discussie met farizeeën

Het is ruim tweeduizendjaar geleden dat Jezus op aarde was en rondtrok in Israël en duidelijk maakte hoe het leven bedoeld is en daarover in discussie raakte met de farizeeën en wetsleraren. Ook over de toepassing van regels en wetten en hoe daar mee te leven. Een discussie over handen wassen. Daarbij kun je al gauw denken: “Het zal wel” en “We gaan weer over tot de orde van de dag”.

Het lijkt zo onschuldig en de gevolgen daarvan kunnen immers nooit groot zijn. En toch. Gebruikmakend van de eigen regels en wetten en stemmingmakerij is het anders gelopen. En dat herdenken wij ieder jaar in de aanloop naar het Paasfeest.

Vanaf 1933 werden de Joden opnieuw vervolgd, nu door de nazi's. Aanvankelijk werden de wetten en regels niet zo rigoureuus gehoorzaamd. Joodse dokters, winkels en advocaten werden wel geboycot maar met de toepassing viel dat in het begin wel mee. Ook na het invoeren van de anti-Joodse propaganda en de rassenwetten en beperking van burgerrechten gaan de burgers min of meer over tot de orde van de dag. En zo wordt het van kwaad tot erger. Hoe het werkelijk is gegaan herdenken we ieder jaar op 4 mei.

Eigen regels, eigen wetten en stemmingmakerij

Ook in deze tijd zijn er veel gebeurtenissen die plaats vinden, waarna schijnbaar weer wordt overgegaan tot de orde van de dag. Ook dat begint met gebeurtenissen die gebagatelliseerd worden door de manier waarop maatregelen uitblijven of door het hanteren van eigen regels, eigen wetten en stemmingmakerij. Of het nu gaat om het doodschieten van 17 mensen op een middelbare school in Amerika of de zware bombardementen in de Syrische regio Oost-Ghouta.

Dit gebeurt terwijl alle leden van de Verenigde Naties zich hebben gebonden aan de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. In artikel drie staat: Een ieder heeft recht op leven, vrijheid en onschendbaarheid van zijn persoon. Die universele verklaring heeft geen bindende kracht, maar heeft gelukkig in de loop der jaren grote morele betekenis gekregen als de belangrijkste internationale standaard van de mensenrechten.

Alhoewel; “Over de eigen toepassing van regels en wetten” gesproken.

Op 10 december herdenken we, ook in Amsterdam, dat het 70 jaar geleden is dat de rechten van de mens werden vastgelegd. Een goede reden om dat alvast te noteren.

Goede en slechte regels

Wat kun je zelf met de toepassing van regels en wetten?

In de tekst uit Marcus wordt gesproken over Gods regels en eigen regels. Dat lees ik als goede regels en eigen regels in die context als: goede en slechte regels.

Artikel 1 van onze eigen grondwet luidt:

Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan. Dat recht gunnen we onszelf en daarmee de ander. Eigen regels en goede regels gaan hier samen.

Uit de teksten op de liturgieavond als voorbereiding op deze viering zijn verbindende woorden ontstaan als geloof, hoop, liefde, barmhartigheid, vrede en verzet en die woorden wil ik gebruiken om af te sluiten.

In geval van ernstige situaties zoals op 25 februari 1941 is er een geloof dat boven alles uitstijgt, waarbij artikel 1 van onze grondwet ieders vanzelfsprekende regel is en geloof in de zin van religie overstegen wordt.

Om geloof en hoop te houden in te toekomst is het van belang om te blijven herdenken en niet te vergeten en ook jonge mensen weten dat vrijheid en vrede niet vanzelfsprekend en vrijblijvend is.

Barmhartigheid, vergeving

Barmhartigheid betekent ook vergeving. Vergeving leidt tot een vreedzamere samenleving. En verzet heeft te maken met in beweging komen op het moment dat door regels en gedrag de mensenrechten worden geschonden en ook de vrijheid van geloof of overtuiging in het geding is. Voor ons als gewone mensen vooral in je eigen omgeving. Dat soort schendingen hoe klein dan ook in het begin mogen nooit leiden tot "Het zal wel" en "We gaan weer over tot de orde van de dag"

Verzet is trouwens als vanzelfsprekend verbonden aan onze zelfstandige gemeenschap de Duif, die in 1974 ontstaan is door de bezetting van het Kerkgebouw omdat ook de Roomse Kerk de eigen regels en niet de goede regels wilde toepassen. Ook dat herdenken wij.

Als voorbeeld voor een persoon die in verzet komt staat de Dokwerker voor mij als voorbeeld. Toch denk ik daarbij direct aan Eberhard van der Laan die op eigen wijze stond voor rechtvaardigheid en liet zien dat de eigen toepassing van regels ook goede regels kunnen zijn, gebaseerd op rechtvaardigheid. Regelmatig met de "kom maar op" houding van de Dokwerker. Zijn lijfspreuk was die van Mandela: "Ik leerde dat moed niet de afwezigheid is van angst, maar het overwinnen ervan".

Als teken van meeleven geef ik een variatie mee op de opdracht in zijn laatste brief aan de burgers van Amsterdam: "Zorg goed voor onze wereld en voor elkaar." Moge dat zo zijn.

Intermezzo - Niels de Jong speelt Brahms

Geloofsbelijdenis

Wij geloven in een wereld zonder grenzen.
In mensen die samen op weg gaan.
Wij geloven in de open hand van mensen
die elkaar groeten met handen vol vrede
En elkaar in goed vertrouwen tot vrede willen zijn.
Wij geloven in de ogen van de mensen
die elkaar bevestigen en bemoedigen
Wij geloven in de goedheid van de mensen

die elkaar de ruimte geven
om vrije en gelukkige mensen te worden.
Wij geloven in de hand die deelt
in het woord dat vrij spreekt.
In de liefde die in mensen is neergelegd
Opdat wij elkaars bondgenoten mogen worden.
Wij geloven in de hoop en liefde
Op weg naar morgen.
In een wereld zoals Jezus heeft bedoeld.

Mededelingen en Collecte voor de Duif

Intenties

Tafelgebed

Met breken en delen
vieren we gemeenschap zijn
en belijden we gelijkheid,
solidariteit en mededogen.

Zo willen wij ook leven
samen met iedereen die we op ons pad vinden
de mensen voor wie wij kiezen
en de mensen die ons vreemd zijn.

Daarom herhalen wij vanmorgen
dit gebaar van breken en van delen.
Van geloof, hoop en liefde:
Van samen zijn.
Amen

Nodiging

Breken en delen van brood en wijn

Intermezzo - Niels de Jong speelt Brahms

Uitreiking van de PAX Vredesduif, 25 februari 2018 aan Nikki Mousset

Ik mag vandaag namens Verzetsmuseum Amsterdam de Vredesduif in ontvangst nemen, en dat vind ik een hele eer.
Vorige week spraken Jan, Liesbeth en ik elkaar over geloof. Over ergens geloof in hebben, ongeacht de consequenties die dat direct of later (voor jezelf of je naasten) kan hebben. Om mensen te kunnen begrijpen die anders in het leven staan dan jijzelf, vraagt een breder perspectief. Door met elkaar in gesprek te gaan verruim je je blik en dat is volgens mij precies de kern van wat een bezoek aan het Verzetsmuseum met leerlingen doet.
In het Verzetsmuseum staat het dagelijkse leven van Nederlanders tijdens de bezettingsjaren 1940-1945 centraal. Drie jaar geleden ben ik daar begonnen als vrijwilliger in

pag. 6

het begeleiden van leerlingen. Het valt me nog iedere dag op hoe middelbare scholieren maar ook basisschoolleerlingen gedurende hun bezoek zich steeds meer realiseren, dat wat ze zien, echte gebeurtenissen zijn van heel gewone mensen. Op school leren ze de feiten over het verloop van de Tweede Wereldoorlog. Maar door nu te luisteren naar de museumdocent, te lezen en te praten met klasgenoten ontdekken ze dat de keuzes en dilemma's waar de bevolking in deze moeilijke tijd voor kwam te staan niet eenvoudig te beantwoorden zijn.

Wat zou je doen als iemand om een onderduikplek vraagt? Luister je stiekem naar Radio Oranje? Zou je meedoen aan een staking?

In Verzetsmuseum Junior maken de jongste bezoekers kennis met vier hoofdpersonen. Nelly, Henk, Eva en Jan zijn aan het begin van de oorlog net zo oud als de leerlingen die ons bezoeken.

Vier heel verschillende verhalen: de één is kind van een verzetsman de ander kind van aanhangers van de NSB, er is een kind uit een Joods gezin dat gevlucht is uit Oostenrijk en een kind uit een gezin dat zich zo goed als dat ging aanpaste aan de situatie. Zoals vele Nederlandse gezinnen.

De museumdocent neemt een groepje kinderen mee in de vier nagebouwde huizen in het museum en laat ze de verhalen zelf ontdekken. Natuurlijk komt de vraag boven 'wat zou je zelf gedaan hebben?' Maar die vraag is haast niet te beantwoorden. Ik vind het zelf heel waardevol als ik met leerlingen in gesprek raak. Over de keuzes die de hoofdpersonen en hun families hebben gemaakt. Is het te begrijpen dat de één oorlogje spelen met vrienden eigenlijk wel spannend vind? Of dat een ander het fijn vind bij de Jeugdstorm? Is het te begrijpen dat je niet in verzet komt tegen de bezetter? Of is het zwijgen over het zien van verzet óók een daad van verzet? Is het te begrijpen dat iemand door een geloofsovertuiging de schuld krijgt en gestraft wordt?

Alles lijkt samen te hangen met het maken van de juiste keuzes. Maar was er wel iets te kiezen? Of dealde je met wat er letterlijk op dat moment voor je deur stond? Het gaat niet om de antwoorden, maar om het stilstaan bij deze vragen. En misschien denkt een leerling er later nog eens aan terug.

Zoals Remco Campert stelt in zijn gedicht 'Verzet begint niet met grote woorden' *:

*Jezelf een vraag stellen
Daarmee begint verzet
En dan die vraag aan een ander stellen*

*) Uit: Verzet begint niet met grote woorden, Remco Campert-

Onze Vader

Sioux Indianen, Verenigde Staten

Grootvader, Grote Geest,
U was er altijd en voor u was er niets.
Er is er maar een tot wie we bidden kunnen.
De sterren aan de hemel, ze behoren u,
Van u zijn de grasvlakten van de aarde.
U bent ouder dan alle gebrek,
ouder dan alle pijn,
ouder dan welk gebed.

Grootvader, Eeuwige,
vul ons met licht.
Geef ons inzicht zodat we begrijpen,
geef ons ogen, zodat we zien,
geef ons oren, zodat we horen.
Leer ons hoe te gaan over de aarde
en al het geschapene als familie te zien.
Help ons, want zonder u zijn we niets.

Slotgebed: Mens op aarde

Huub Oosterhuis

Dat ik aarde zou bewonen,
niet op vleugels als een arend,
niet in schemer als een nachtuil,
niet kortstondig als een bloem,

niet op vinnen onder water,
niet gejaagd en niet de jager,
niet op hoeven, niet met klauwen,
maar op voeten twee.

Om de verte te belopen,
om de horizon te halen
en met handen die wat kunnen:
kappen, ruimen, zaaien, oogsten;

met een neus vol levensadem,
met een buik vol van begeren,
met een hoofd niet in de wolken,
wel geheven naar de zon.

Om te overzien die aarde,
haar te hoeden als een kudde,
haar te dienen als een akker
en te noemen bij haar naam.

Dat ik ben, niet meer of minder,
dan een mens, een kind van mensen,
één van velen, één met allen,
groot en nietig, weerloos vrij

om te zijn elkaar tot zegen,
om te gaan een weg van dagen,
liefdesweg, die ooit zal leiden
naar een menselijk bestaan.

Zegenbede

Vrij naar M.Doesburg, 'Een jaar de tijd' Baarn 1997

Droom de hemel open,
zing tegen het beter weten in,
zing en droom van de mens die jij zijn mag.
Gezegend je hand die goed doet.
Gezegend je mond die geluk wenst.
Gezegend je voet op de weg naar recht en vrede.
In de wereld en in jezelf.

Na afloop van de viering speelt Niels de Jong nogmaals:

Brahms: Intermezzo opus 117 no 1

Brahms: Intermezzo opus 117 no 2

Brahms: Intermezzo opus 118 no 2

en

Brahms: Balade opus 10 no 4

Bach/Kempff: Siciliano BWV 103

Oorspronkelijk leesrooster 25 februari 2018

Marcus 9:2-10

2 Petrus 1:16-21

1Koningen 19:9-18

Psalm 16

